

**СОВЕТ ЕКАТЕРИНИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
НОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

423196, РТ Новоешешминский район г.
Сл.Екатерининская, ул. Привокзальная д. 9,
тел.: (8-4348) 3-67-25, факс: (8-4348) 3-67-36

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЕКАТЕРИНА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ**

423196, РТ Яңа Чишмә районы г.
Екатерина авылы, Привокзальная урамы, 9
тел.: (8-4348)3-67-36 факс: (8-4348) 3 67 36

КАРАР

Екатерина авыл җирлеге Советы
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

2022 елның 8 июле

№ 24-78

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проеклаштыруның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законы, «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 2010 елның 25 декабрдәгә 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советы

КАРАР БИРӨ:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проеклаштыруның җирле нормативларын кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советының 2018 елның 5 мартында кабул ителгән 40-81 номерлы карары (23.04.2018 ел, № 42-86 үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип танырга.
3. Өлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукий мәгълүматының рәсми порталы» нда (<http://pravo.tatarstan.ru>), Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат – телекоммуникация челтәрендәгә рәсми сайтында <http://novosheshminsk.tatarstan.ru/> бастырып чыгарырга.
4. Өлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
5. Өлеге карарның үтөлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советының Законлылык, экология, Җирдән файдалану, торак - коммуналь хужалык һәм территорияне төзекләндерү мәсьәләләре буюнча комиссиягә йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Екатерина авыл җирлеге башлыгы

А.А. Хорьков

Кушымта
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә
муниципаль районы Екатерина авыл
җирлеге Советы
2022 елның 8 июле 24-78 нче номерлы
карарына

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЕКАТЕРИНА АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ШӨһӨР
ТӨЗЕЛЭШЕ ПРОЕКТЛАШТЫРУЫНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӨМӨЛӨР	4
2. ИСЭПЛӨҮ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРӨ ҺӘМ ӨЛКӨСЕ	6
3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ	7
4. ТӨП ӨЛЕШЕ. ЖИРЛЕ ӨҺӘМИЯТТӨГӨ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӨН ТЭЭМИН ИТЕЛЭШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӨТ ИТЕЛГӨН ДӨРӨЖӘСЕНЕҢ ИСЭП-ХИСАП КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОҢДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӨРӨЖӨДӨ ҮТЕМЛЕ БУЛУЫ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨ, ӨЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР	9
4.1. Торак зоналар территорияләре белән тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре	9
4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	10
4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка!
Закладка не определена.	
4.4. Физик культура һәм массакуләм спорт өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка!
Закладка не определена.	
4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка! Закладка не определена.
4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	17
4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка! Закладка не определена.
4.8. Мәгълүмат һәм элементә корылмалары өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	21
4.9. Идарә һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	23
4.10. Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	24
4.11. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка! Закладка не определена.
4.12. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр	Ошибка! Закладка не определена.
4.13. Муниципаль район чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән тыш, жирле өһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары	Ошибка! Закладка не определена.
4.14. Территорияләрне тәзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль районның жирле өһәмияттәге корылмалары, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр	Ошибка! Закладка не определена.

4.15. Халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары.....	35
4.15.1. Электр белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	35
4.15.2. Жылылык белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	37
4.15.3. Газ белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	38
4.15.4. Су белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	40
4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	40
ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӨРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР	42

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӨЛӨР

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруының җирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнә.

Әлеге нормативлар белән җайга салынмаган мәсьәләләр «техник җайга салу турында» 27.12.2002 ел, № 184-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә, Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән җайга салына.

Әлеге нормативлар, оештыру-хокукий формаларына бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә үз эшчәнлеген алып баручы барлык шәһәр төзелеше эшчәнлегенә субъектлары өчен мәҗбүри.

Шәһәр төзелеше проектларының җирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең норматив хокукий актлары (алга таба - муниципаль берәмлек) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге нормативлар муниципаль берәмлек халкы өчен муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; мондый корылмаларның муниципаль берәмлек халкы өчен мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Муниципаль берәмлек халкы өчен тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль яктан мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнә торган муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларына түбәндәге өлкәләргә карый торган корылмалар керә:

- җирлекләргә электр һәм газ белән тәэмин итү;
- муниципаль берәмлек чикләрендәге торак пунктлардан читтә җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, транспорт хезмәте күрсәтү;
- мәгариф, сәламәтлек саклау, мәгълүматлаштыру һәм элементә;
- мәдәният һәм ял оештыру;
- социаль тәэмин итү һәм социаль яклау; физик культура һәм массакүләм спорт;
- көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү; җәмәгать тәртибен саклауны тәэмин итү.

Нормативлар үз эченә түбәндәге бүлекләргә ала:

- муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре;

- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар;

- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану

кагыйдәләре һәм өлкәсе;

- муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларында авыл җирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләү, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр;

- Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең кыскача характеристикасы.

2. ИСӘПЛӘҮ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӘРЕ һӘМ ӨЛКӘСЕ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең территориаль планлаштыру документларын (алга таба - муниципаль берәмлек) һәм муниципаль берәмлек территориясенә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда әлеге нормативлар белән билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешен тикшереп тору һәм күзәтү органнары тарафыннан карарлар кабул итү өчен кулланыла.

Муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары исемлеге, муниципаль берәмлек халкының тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге максималь дәрәжәдә рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре үтәү өчен мәҗбүри булып тора.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелә торган документларны юкка чыгарганда һәм (яки) үзгәрткәндә гамәлдән чыгарылган нормаларга таянып эш итәргә кирәк.

3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясенең кыскача характеристикасы (алга таба муниципаль берәмлек), шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында мәғлүматлар, авыл җирлегенең башка характердагы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелгән.

1 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең кыскача характеристикасы

№	Күрсәткеч исеме	Характеристикасы
1	Екатерина авыл җирлеге территориясенең район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Екатерина авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Екатерина авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар, Яңа Чишмә, Чирмешән авыл җирлекләре белән чиктәш.
2	Муниципаль берәмлек чикләрендәге территориянең гомуми мәйданы, га	11108
3	Муниципаль берәмлекнең административ үзәге	Екатерина бистәсе
4	2022 елның 1 гыйнварына даими халык саны	
	Барлыгы, кеше.	640
	шул исәптән:	
	сабий яшьтәге	98
эшкә яраклы яшьтә	424	
хезмәткә яраклы яштән өлкәнрәк	118	
5	2022 елның 1 гыйнварына халык тыгызлыгы, кеше/кв. км	8,8
6	2030 елга даими халык саны фаразы	630
7	2022 елның 1 гыйнварына торак фонды күләме, торак мәйданы кв. метр	
	барлыгы, кв.м.	15540
	шул исәптән:	
- күпфатирлы	672	
- шәхси	13920	
8	Халыкның торак белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, кв.м / кеше.	21,75
9	Муниципаль район территориясендә табигый-климат шартлары	
	климат районы (климатик район картасы буенча,	II B

	төзелеш өчен)	
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (баллар)	6 – 7
	табигать-климат шартларына гомуми бәя	уңайлы

4. ТӨП ӨЛЕШЕ. ЖИРЛЕ ӨНӘМИЯТТӨГЕ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӨН ТЭЭМИН ИТЕЛЭШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӨТ ИТЕЛГӨН ДЭРӘЖЭСЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӨТКЕЧЛӨРЕ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОНДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДЭРӘЖӘДӘ ФАЙДАЛАНЫЛУЫ КҮРСӨТКЕЧЛӨРЕ, ӨЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР.

4.1. Торак зоналар территориясенең тээмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданның торак хокукларын тээмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше өлкәсендә жирле өнәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада күрсәтелгән.

2 нче таблица

Торак төзелеше өлкәсендә жирле өнәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тээмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе		Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
		2021 ел	2030 ел	
1	Торак пунктта торак урыннар	23,1	30,5	Билгеләнми

Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән тээмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып коректлана.

Торак төзелеше һәм торак төзелеше төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелешенең характерына туры китереп, 3 таблицада китерелгән төзелеш төрләре бүленә.

3 нче таблица

Торак төзелеше характеристикасы

№	Торак төзелеше тибы	Төзелеш характеристикасы
1	Азкатлы торак төзелеше	биеклегә 3 катка кадәр булган индивидуаль усадьба төзелеше; биеклектәге 3 катка кадәр блокланган торак йортлар белән төзү; биеклегә 4 катка кадәр булган күпфатирлы торак йортлар төзү

2	Урта катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзү
3	Күп катлы торак төзелеше	Күп катлы торак төзелеше биекlege 9 каттан һәм аннан да югарырак булган күп фатирлы торак йортлар төзү

Торак төзелеше төрләрән бүлеп бирү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү муниципаль берәмлекнең җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктларда торак төзүнең норматив параметрлары СНиП 2.07.01-89 бүлеге таләпләре нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү».

4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының мәгариф корылмалары белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне халык өчен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 0 яшьтән 7 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбендә	Жәяүлеләр өчен 500 метр
2	Гомуми белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 7 яшьтән 18 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3	Өстәмә белем бирү оешмалары		
3.1	Гомуми белем бирү оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны		
	авыл торак пунктларында	гомуми белем бирү оешмаларында 100 укучыга 65	Транспорт үтемлелеге 30

		урын исәбеннән	минут
3.2	Өстәмә белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мөғариф оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны (гомуми белем бирү оешмаларынан тыш)		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 5 яшьтән алып 18 яшькә кадәргә 100 балага 10 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
Искәрмә. Махсус һәм сәламәтләндрерү мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү учреждениеләре өчен исәп-хисап күрсәткечләре проекткага бирем буенча кабул ителә.			

Учреждениедән 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем бирү мәктәпләре укучылары өчен балаларны йөртү өчен билгеләнгән махсус транспортта уку урынына илтүне оештыру күздә тотыла. Укучыларның тукталышта жыю урынына иң чик жәяүле якин килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Авил гомуми белем бирү мәктәпләренең I һәм II дәрәжә укучылары өчен территориаль үтемлелегенең иң чик күрсәткече, транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны исәпкә алып, 15 километр тәшкил итә.

15 километрдан артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында транспортка барып житү мөмкинлеге булмаган чорда мәктәп яны интернатын күздә тотарга кирәк. Мәктәп яны интернатының сыйдырышлыгы гомуми белем бирү учреждениесендәге урыннарның гомуми саныннан 10% тәмин ителүчәнлек дәрәжәсенә карап билгеләнә.

Мөғариф корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНИП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымта), шулай ук Россия Федерациясе Мөғариф һәм фән министрлыгының «Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мөғариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» дигән 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты белән.

Халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берлектә кече сыйныфлы мәктәпкәчә учреждениеләрне урнаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

Авил торак пунктларында өстәмә белем бирү учреждениеләре урыннарын гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында карарга тәкъдим ителә.

Сәламәт балалар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрдә урыннар саны нормативы тәшкил итә:

- 1 төркемгә – 10-20 урын;
- 2 төркемдә -18-40 урын;
- 3 төркемдә-28-60 урын;
- 4 төркемдә-48-80 урын;
- 5 төркемдә-46-100 урын;
- 6 төркемдә-58-120 урын;
- 7 төркемдә-64-140 урын;
- 8 төркемдә-74-160 урын;

9 төркемдә-84-180 урын;

10 төркемдә-92-200 урын.

Торак пунктлар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) буенча чагыштырма күрсәткечләр 5 нче таблицада китерелгән.

5 нче таблица

Мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) буенча чагыштырмача күрсәткечләр

Мәктәпкәчә учреждениенең тибы	Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)
1 группага	19,59
2 группага	12,05
3 группага	11,31
4 группага	10,49
6 группага	12,30
8 группага	11,04

Мәктәпкәчә учреждениеләр өчен жир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урынга кадәр – 1 урынга 40 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 38 кв.метр.

Күрсәтелгән жир кишәрлекләренең күләме реконструкция шартларында 25 % ка кимергә мөмкин; яңа төзелә торган яки Территориаль үсеш ала торган торак пунктларда халык саны 2 тапкырга артачак (яшелләнүчү мәйданын кыскарту хисабына).

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми мәйданының (биналарның мәйданы) чагыштырма күрсәткечләре 6 таблицада китерелгән.

6 нчы таблица

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) чагыштырмача күрсәткечләре

Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)		
авыл торак пунктларында		
I дәрәжә укуыту (башлангыч):		
	20 укучыга	13,75
	40 укучыга	10,18
	60 укучыга	10,07
I һәм II дәрәжә укуыту (тугызьеллык):		

	108 укучы (12 укучы/сыйныф)	19,43
	162 укучы (18 укучы/сыйныф)	16,10
	216 укучы (24 укучы/сыйныф)	15,15
III дәрәжә укыту:		
	14 сыйныф (350 укучы)	22,25

Гомуми белем бирү учреждениеләре өчен җир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

40тан 400 урынга кадәр – 1 укучыга 55 кв. м.;

400-500 урын – 1 укучыга 65 кв. м.;

500-600 урын – 1 укучыга 55 кв. м.;

600 – 800 урын – 1 укучыга 45 кв. м.;

800-1100 урын – 1 укучыга 36 кв. м.;

1100-1500 урын – 1 укучыга 23 кв. м.;

1500-2000 урын – 1 укучыга 18 кв. м.;

2000 урын-1 укучыга 16 кв. м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 20% ка киметеләргә мөмкин; укыту - тәҗрибә эшләрен оештыру өчен совхоз һәм колхоз җирләрендә махсус участкалар каралмаган булса, авыл җирлекләрендә 30% ка арттырылырга мөмкин. Мәктәпнең спорт зонасы торак район ФОКына берләшәргә мөмкин.

4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Мәдәният, массакуләм ял, ял корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д).

Муниципаль берәмлек халкының мәдәният һәм ял корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләре халык өчен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

Мәдәният һәм халыкның ялын оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Клуб учреждениеләре, шул исәптән:		

	0,2 дән 1 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 500-300 урын	Транспорт үтемлелеге 60 минут
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 300-230 урын	
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 230-190 урын	
2	Авыл массакуләм китапханәләре авыл жирлекләре һәм аларның төркемнәре өчен хезмәт күрсәтү зонасына (30 минутлык һәркем өчен мөмкин булганлыктан чыгып) килделәр:		
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	6-7,5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 5-6 уку урыны.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	5-6 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 4-5 уку урыны.	
	5 меңнән 10 меңгә кадәр кеше	4,5-5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 3-4 уку урыны.	
3	Ял һәм һәвәскәрлек эшчәнлеген оештыру өчен бүлмәләр	50-60 кв. м. идәннең мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Кинотеатрлар	1000 кешегә 25 – 35 утырту урыны.	билгеләнми
5	Концерт заллары	1000 кешегә 3,5 – 5 утырту урыны.	билгеләнми
6	Музейлар	Муниципаль районга 1 корылма	Транспорт үтемлелеге 30 минут
7	Күргәзмә заллары	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
8	Универсаль спорт-тамаша заллары, шул исәптән ясалма бозлы	1000 кешегә 6 – 9 урын	билгеләнми
<p>Искәрмә.</p> <p>1. Азрак исәп-хисап күрсәткечен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк.</p> <p>2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары нигезендә 2024 елга кадәр клуб учреждениеләре һәм китапханә хезмәтләре белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.</p>			

7 нче таблицада күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял корылмалары өчен күрсәткечләрне проектлауга бирелгән бирем нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктларында проектлана торган мәдәният һәм ял корылмаларының саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, 30 минутлык транспорт үтемлелеге зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә

алырга кирәк.

Мәдәният корылмалары өчен жир кишәрлекләре һәм халыкның ялын оештыру күләме проекткага бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Гомуми кулланылыштагы физкультура-спорт заллары	80 кв. м майданда идән 1000 кешегә исәпләнгән	транспорт үтемлелеге 60 минут
2	Спорт майданчыгы (уен спорт майданчыгын һәм (яки) урам тренажерларын, турникларны үз эченә алган яссылык спорт корылмасы)*		
	авыл торак пунктларында	Халык санына бәйсез рәвештә, 1 корылма	транспорт үтемлелеге 60 минут
Искәрмә: * халык саны 300 кешедән ким булган торак пунктлар өчен нормалашмый.			

8 нче таблицада күрсәтелмәгән физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары өчен исәп-хисап күрсәткечләре проекткага бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләүне халыкның төрле социаль-демографик төркемнәренең ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурилыгы нигезендә гәмәлгә ашырырга кирәк.

Әлеге корылмаларны урнаштыру башка шундый ук корылмаларның якынлыгын, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәре белән үзара бәйләнешне исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларын мөгариф мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт корылмалары белән территорияне кыскарту белән бергә алып бару рәхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен жир участогы күләмен проектлау биреме буенча кабул итәргә кирәк

4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Хастаханә һәм поликлиника учреждениеләрендә муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителеш дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 9 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Ярдәмче биналар һәм корылмалар булган барлык типтагы стационарлар	1000 кешегә 13,47 койка	билгеләнми
2	Поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлар (стационардан башка)	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	авыл жирлегендә - транспорт белән 30 минут
3	Фельдшер яки фельдшер-акушерлык пунктлары	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Балалар сәт кухнялары	Тәүлегенә 4 порция 1 балага	билгеләнми
5	Ашыгыч медицина ярдәмә станцияләре	1 бригада хезмәт күрсәтүче 10 мең кешегә исәпләнгән	махсус автомобильдә 15 минутлык зона чикләрендә
6	Даруханәләр		
	авыл торак пунктларында	1 мең кешегә гомуми майданы 14 кв. метр	Жәяүлеләр өчен 30 минут

Искәрмә:

Бер ятакка балалар өчен 1,5 коэффициенты булган барлык стационар нормасын кабул итәргә кирәк.

Бер жир кишәрлегендә ике һәм аннан күбрәк стационар урнаштырганда аның гомуми майданы стационарларның суммар сыйдырышлыгы нормасы буенча кабул итәргә кирәк.

Хастаханә оешмаларының стационарлары район хезмәт күрсәтү дәрәжәсенә ия һәм бөтен районга исәпләнә. 1000 кешегә исәпләнгән 13,47 койка белән тәэмин итү нормативы халыкка стационар хезмәт күрсәтү өчен кирәк булган бөтен койка фондын үз эченә ала (шәфкать туташы карау койкалары, хоспислар, ярымстационар койкалар һ.б.).

Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре район дәрәжәсендә хезмәт күрсәтә һәм бөтен районга исәпләнә.

Сәламәтлек саклау корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНиП 2.07.01 - 89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д) һәм башка норматив документлар.

Кыска вакытлы дәвалану өчен олылар һәм балалар өчен стационарларның (күппрофильле хастаханәләр, махсуслаштырылган стационарлар һәм медицина үзәкләре, бала табу йортлары һ. б.), ярдәмче биналар һәм корылмалар булган жир участкалары күләмнәрен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

50 койкага кадәр – бер ятакка 210 кв. м;

50-100 койка – бер ятакка 210 – 160 кв. м;

100-200 койка – 160-110 кв. м бер ятакка;

200-300 койка – 110-80 кв. м бер ятакка;

300-500 койка – бер ятакка 80 – 60 кв. м;

500 койкадан артык – бер ятакка 60 кв.м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 25 % ка киметелергә мөмкин.

Хастаханә территориясе 10 м киңлектәге саклагыч яшел полоса белән әйләнә-тирә төзелештән аерылырга тиеш.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, диспансерлар өчен жир кишәрлеге күләмен стационардан башка сменага 0,1 га, ләкин корылмага 0,3 га да ким булмаган жир участогын күздә тотарга кирәк. Поликлиникаларның мәктәпкәчә балалар учреждениеләре белән турыдан-туры күрше булуы рәхсәт ителми.

Фельдшер-акушерлык пункты өчен жир участогының күләме 0,2 га тәшкил итәргә тиеш.

Ашыгыч медицина ярдәме станциясе (подстанциясе) өчен, күчмә медицина ярдәме пункты өчен жир участогы күләмен 1 автомобильгә 0,05 га, ләкин 0,1 га ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

Даруханәләр өчен жир участогының күләме 0,2 га тигез булырга тиеш, яисә алар кертелергә мөмкин.

Балалар сәт кухнялары өчен жир участогының күләме тәүлегенә 1 мең порциягә 0,015 га, ләкин 0,15 гектардан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының социаль тәэминат һәм социаль яклау корылмалары белән тәэмин ителешенә, мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен муниципаль берәмлек халкы өчен 10 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең

жирле эһемияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплекслы үзәге	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү бүлекчәсе	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
3	Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар (пансионатлар)	3 урын-18 яшьтән өлкәнрәк 1 мең кешегә / Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
4	Төнге тору йортлары, социаль адаптация үзәкләре	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
5	Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре	1 корылма-муниципаль районга, әмма мөмкинлекләре чикләнгән 1 мең балага һәм яшүсмергә исәпләнгән 1 меңнән дә ким булмаган корылма	билгеләнми
6	Психоневрология интернаты	3 урын-1 мең кешегә	билгеләнми
7	Балалар интернат-йортлары	3 урын-1000. кеше (4-17 яшь)	билгеләнми
8	Акылга зәгыйфь балалар өчен балалар интернат-йортлары	2 урын-1000 кешегә	билгеләнми
9	Ата-ана тәрбиясеннән мөхрүм калган балаларга ярдәм итү үзәкләре	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
10	Балалар өчен социаль приют	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
11	Яшьләр эшләре буенча органнар учреждениеләре	Гомуми мәйданы 25 кв. метр 1000 кешегә; 2 эш урыны-1 мең кешегә	билгеләнми

Социаль тәэмин итү учреждениеләрен исәпләү нормаларын төбәкнең социаль-демографик үзгәрешләренә бәйле рәвештә төгәлләштерергә кирәк.

Психоневрологик интернатларны урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

200 урынга кадәр – бер урынга 125 кв. м.;

200 урын – бер урынга 100 кв. м.

Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләрен урнаштыру «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру»35-106-2003 СП таләпләренә туры китереп башкарыла.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

50 урын – 1 урынга 38 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 27 кв. метр;

200 урын-1 урынга 20 кв. метр.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны торак пунктлардан читтә урнаштыру мөмкин.

Балалар интернат-йортлары, шул исәптән акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлар янындагы җир кишәрлекләре күләмен корылманың сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 утырту урыны - 80 кв. метр 1 урынга;

120 утырту урыны-60 кв. метр 1 урынга;

200 утырту урыны-1 кв. метр 1 урынга.

Төнге яшәү, социаль адаптация үзәкләре булган җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгы нигезендә билгеләнә:

25 урын-9,8 кв. 1 урынга;

50 утырту урыны-9,0 кв. метр 1 урынга;

100 утырту урыны-1 кв.м. 1 урынга.

4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы корылмалары белән тәэмин ителешенә, район халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемләгә дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 11 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

11 нче таблица

Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 300 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	- азык-төлек товарлары		

	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 100 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	- азык-төлек булмаган товарлар		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 200 кв. м сәүдә майданы	2000 м
2	Базар комплекслары	1000 кешегә 24-40 (7) кв. м сәүдә майданы	билгеләнми
3	Жәмәгать туклануы предприятиеләре	1000 кешегә 40 (8) урын	күп катлы төзелештә 500 м, шул ук вакытта бер катлы төзелештә 800 м.
	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	2000 м
	- халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен		
4	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 4 эш урыны	2000 м
	- предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 3 эш урыны	2000 м
	Мунчалар*		
5	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	билгеләнми
<p>Искәрмә:</p> <p>Жәя эчендә микрорайонда һәм торак районда хезмәт күрсәтү системасын оештыруга туры килә торган жирле әһәмияттәге предприятиеләрне исәпләү нормалары китерелгән.</p> <p>Күрсәтелгән хезмәт күрсәтү радиусы махсус учреждениеләргә кагылмый. Барлык төр хезмәт күрсәтү учреждениеләренең дә махсуслаштырылган хезмәт күрсәтү учреждениеләреннән файдалану мөмкинлеге учреждениенең характерына, аны жирлек структурасында урнаштыруның нәтижелелегенә һәм табышлылыгына бәйле.</p> <p>* Төзекләндерелгән торак фонды белән тәэмин ителгән жирлекләрдә мунча һәм мунча-сәламәтләндерү комплексларының сыешлыгын исәпләү нормалары 1 мең кешегә өч урынга кадәр киметергә рөхсәт ителә.</p>			

Житештерү предприятиеләрендә, оешмаларда һәм уку йортларында туклану предприятиеләренә ихтыяж ведомство нормалары буенча 1 мең эшләүче (укучы) өчен максималь сменага исәпләнә. Жәмәгать туклануының эзерләү предприятиеләре норма буенча — тәүлегенә 300 кг. 1 мең кешегә исәпләнә.

Авыл торак пунктлары һәм аларның төркемнәре өчен сәүдә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрен һәр жирлектә яшәүчеләрне жәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә беренче чиратта кирәк булган хезмәтләр белән тәэмин итү исәбеннән 30

минуттан да артмаска тиеш. Югары дәрәжәдә хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүне авыл җирлекләре төркеменә кабул итәргә кирәк.

Сәүдә үзәкләренә җир участкаларының күләмен хезмәт күрсәтүче халык санына карап кабул итәргә кирәк:

1 мең кешегә кадәр – 0,1 - 0,2 га корылмага;

1 – 3 мең кеше - корылмага 0,2-0,4 га;

3 – 4 мең кеше - корылмага 0,4-0,6 га;

5 – 6 мең кеше - корылмага 0,6-1 га;

7 – 10 мең кеше - корылмага 1,0-1,2 га.

Сәүдә предприятиеләренә җир участкалары күләмен сәүдә мәйданының кв. метрына карап кабул итәргә кирәк:

250 кв.м. га кадәр – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,08 га;

250 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,08-0,06 га;

650 дән 1500 кв. м. – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,06-0,04 га;

1500 дән 3500 кв. м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,04-0,02 га;

3500 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,02 га.

Предприятиеләрне инженерлык системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәэмин иткән очракта, шулай ук аларның территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнашкан очракта, участок мәйданы 50% ка кадәр артырга мөмкин.

Базар комплексларының җир участкалары күләмнәрен, сыйдырышлылыгына карап, базар комплексының сәүдә мәйданынан 7 дән 14 кв. м га кадәр кабул итәргә кирәк:

14 кв. м. – сәүдә мәйданы 600 кв. м.;

7 кв. м. - сәүдә мәйданы 3000 кв. м. артык.

Жәмәгать туклануы предприятиеләре өчен җир кишәрлекләре күләмен урыннар санына карап кабул итәргә кирәк:

50 утырту урынына кадәр-100 урынга 0,2-0,25 га кадәр;

50дән 150гә кадәр утырту урыны – 100 урынга 0,2-0,15 га.;

150дән артык утырту урыны-100 урынга 0,1 га.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре өчен җир участкалары күләмен аларның егәрлегенә (эш урыннары санына) карап кабул итәргә кирәк:

10 нан 50 гә кадәр эш урыны – 0,1-0,2 га, 10 эш урын;

50 дән 150 гә кадәр эш урыны – 0,05-0,08 га, 10 эш урын;

150 дән артык эш урыны – 0,03-0,04 га, 10 эш урын.

Мунчалар өчен җир кишәрлекләре күләме корылмага 0,2-0,4 га кабул ителә.

4.8. Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Предприятиеләрне, биналарны һәм элемент корылмаларын, Радио һәм телевидение, янғын һәм сак сигнализациясен, инженерлык җиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны мәгълүматлаштыру һәм элемент корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе, мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Мәғлүмат һәм элементә корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгеге (яңа микрорайон)	0,5-6 мең кешегә авыл жирлегендә 1 элементә бүлгеге	500 метр
2	Районара почтамит	50-70 почта элементәсе бүлекчәләренә 1 корылма	билгеләнми
3	АТС (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10-40 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
4	Төен АТСы	10 АТСка 1 корылма	билгеләнми
5	Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
6	Терәк-көчәйтү станциясе	60-120 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
7	Блок-чыбыклы тапшырулар станциясе	30-60 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
8	Тавыш трансформатор подстанцияләре	10-12 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
9	Кабель телевидениенең техник үзәге	торақ районга 1 корылма	билгеләнми

Элементә бүлгегенең жир участогы күләме торақ пунктта яшәүчеләр санына бәйле рәвештә исәпләнә:

500 дән 2000 гә кадәр кеше – 0,3-0,35 га корылмага;

2000 – 6000 кеше – корылмага 0,4-0,45 га.

Мәғлүматлаштыру һәм элементә корылмаларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре мәйданын кабул итәргә кирәк:

– автоматик телефон станциясе - корылмага 0,25 га;

корылмага 0,3 га автоматик телефон станциясе тоташу ноктасына кадәр уза;

- концентратор-40-100 кв. м;

– терәк-көчәйтү станциясе-корылмага 01-0,15 га;

- чыбык үткәргечле тапшыру станциясе- корылмага 0,05-0,7 га;

– тавыш трансформатор подстанцияләре- корылмага 50-70 кв. м.;

- кабель телевидениенең техник үзәге- корылмага 0,3-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы

телевидениене күмәк кабул итү системаларын урнаштыруны һәм бер үк вакытта өч элемтә операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элемтә челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Яңа территорияләрне төзегәндә Гражданның оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Элемтә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләр яки технологик процесслар булган, зарарлы, коррозия-актив, күңелсез матдәләр һәм тузан бүлөп бирү чыганагы булган, аларның санитар-яклау зоналарыннан читтә урнашкан корылмаларга карата өстенлек бирә торган жылларның өске ягында урнаштырырга кирәк.

Шәһәрара телефон станцияләре, шәһәр телефон станцияләре, телефон төеннәре һәм станцияләр, чыбыклы тапшырулар станцияләрен шәһәр төзелеше шартларына карап урнаштырырга кирәк.

Почтамтлар, шәһәр һәм район элемтә узеллары, матбугат предприятиеләрен шәһәр төзелеше шартларына бәйлә рәвештә дә урнаштырырга кирәк.

Элемтә бүлекләре, эреләндерелгән элемтә бүлекләре Торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат агентлыклары биналарыннан балалар ясле-бакчалары, мәктәпләр, мәктәп-интернатлар, дөвалау-профилактика учреждениеләре жир участкалары чикләренә кадәр ераклыкны - кимендә 50 м, ә торак һәм ижтимагый биналар стеналарына кадәр-25 метрдан да ким түгел.

Тимер юл почталары һәм почта бүлекчәләре тимер юл станцияләрендә почта тимер юл тупиклары, почта платформалары һәм пассажирлар платформаларына керү (чыгу) мөмкинлеге белән урнаштырырга тиеш.

Аэропорт каршындагы почта бүлекләре аэропортның хезмәт-техник территориясендә пассажирлар перроны янында самолетлар тукталышына керү (чыгу) белән урнашырга тиеш.

Жир участогы төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

Койманың биеклегенә кабул ителә, м:

1,2 – шәһәрара телефон станцияләре, телеграф төеннәре һәм шәһәр телефон станцияләре хужалык ишегаллары өчен;

1,6 – көчәйтү пунктлары, кабельле участкалар, махсус билгеләнештәге жиһазлар һәм милкә булган базалар һәм складлар, махсус элемтә автомобильләренә ачык стоянкалары, шәһәрара элемтә һәм телевидениенә территорияль үзәкләре, дөүләт элемтә предприятиеләре, Россия магистраль элемтәләре һәм телевидениенә техник элемтә узеллары, эксплуатацион-техник элемтә узеллары, тимер юл почталары, почта бүлекчәләре, почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат предприятиеләре өчен.

Элемтә линияләрен урнаштыру СН 461-74 «элемтә линияләре өчен жир бүлөп бирү нормалары» таләпләренә туры китереп башкарыла.

4.9. Идарә итү һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелегә дәрәжәсе, идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары белән

тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

13 нче таблица

Идарә һәм финанслар өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тээмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Банклар бүлекләре һәм филиаллары, шул исәптән:		
	авыл жирилекләрендә	1-2 мең кешегә 1 операция урыны	-
2	Идарә оешмалары һәм учреждениеләре	Техник регламентлар нигезендә	билгеләнми

Банк бүлекләренең жири кишәргә Күләме 3 операция урынына урнаштырганда 0,05 га исәбеннән кабул ителә.

Идарә оешмалары өчен жири кишәргә күләме бер хезмәткәргә 60-44 кв.м. исәбеннән кабул ителә. 44-18, 5 кв.м. бина катларында бер хезмәткәр өчен 3-5 кат. Зур майдан азрак катлы корылмалар өчен кабул ителә.

4.10. Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен торак-коммуналь хужалык корылмалары белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә, мондый корылмаларның территориаль үтемлелегә дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тээмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Кунакханәләр	1000 кешегә 3 урын	билгеләнми
2	Торак-эксплуатация оешмалары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
3	Икенчел чималны кабул итү пунктлары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми

4	Традицион зиратлар, шул исәптән:		
	авыл жирлекләрендә	1000 кешегә 0,28 га, әмма 40 га дан артык түгел	билгеләнми

Кунакханәләрнең жир участогы күләме урыннар саныннан чыгып кабул ителә:

25-100 урынга кадәр – 1 урынга 55 кв. м.;

100 урыннан артык – 1 урынга 30 кв.м.

Торак-эксплуатация оешмасының жир кишәрлеге күләме бер корылмага 0,3 га тәшкит итә, икенчел чималны кабул итү пункты бер корылмага 0,01 га тәшкит итә.

Зиратларның жир участогы күләме халыкның тәмин ителеше дәрәжәсеннән чыгып кабул ителә, әмма 40 гектардан да артмый, халык саны һәм халык санының перспективалы үсешен исәпкә алып билгеләнә.

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык 15 нче таблицада күрсәтелгән.

15 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык

Биналар (жир участоклары)	Торак-коммуналь хужалык предприятиеләре биналарыннан (участокларыннан) ераклык, м		
	Торак йортларның диварларына кадәр	Гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корылмаларына кадәр
Икенчел чималның кабул итү пунктлары	20	50	-
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 20 дән 40 га кадәр)	500	500	Кимендә 1000 (су белән тәмин итү чыганагын санитар саклау поясы һәм фильтрация вакыты исәпләүләре буенча)
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 10 нан 20 га кадәр)	300	300	
Традицион жирләү зиратлары һәм	100	100	-

крематорий (мәйданы 10 гектардан ким)			
--	--	--	--

Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр полосасы белән изоляцияләргә һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк.

Реконструкцияләнергә тиешле авыл торак пунктларында зиратлардан торак йортлар, балалар һәм дөвалау учреждениеләре биналары диварларына кадәр ераклыкны жириле санитар күзәтчелек органнары белән килештереп, ким дигәндә 100 кеше кабул итәргә рөхсәт ителә.

Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата аерым яктан урнаштырырга кирәк.

Яңа жириләү урыннары булдыру, гамәлдәге жириләү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасы уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зират өчен бүлеп бирелә торган Участок түбәндәге таләпләренә канәгатьләндерергә тиеш: торак пункттан, ачык сулыклардан һәм сулыклардан читтә читкә тайпылырга; мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга; жири өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының торышы булырга; 1,5 м тирәнлектә коры, туфраклы туфракка (ашлы, Комлы) ия булырга; туфракның дымлылыгы 6-18 % тан да ким булмаска тиеш.

Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сибү системасын, шахталар коеларын, тышкы яктылыкны күздә тотарга кирәк.

Жириләү участкаларының күләмен 16 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

16 нчы таблица

Күмү участкаларының күләме

Бер урында жириләү саны бер дәрәжәдә	Күмү участкаларының күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

4.11. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны жәмәгать тәртибен саклау корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә, мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 17 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл жирлеге территориясендә жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә авыл жирлегенәң жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Полиция бүлеге	муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Тәртип саклау терәк пункты		
	авыл торак пунктлары өчен	1-3 авыл жирлегенә 1 корылма	билгеләнми

Полиция бүлеге муниципаль районның административ үзәгендә карала. Авыл жирлегендә авыл жирлекләре комплексы хезмәт күрсәтә ала.

Тәртип саклау терәк пункты, кагыйдә буларак, административ участок (микрорайон) үзәгендә урнашырга тиеш.

4.12. Көн күреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен подъездлар белән тәэмин ителгән каты көн күреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Көн күреш калдыкларын жыю нормаларының күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк «СНиП 2.07.01-89 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» темасына 18 нче таблицада китерелгән доклад белән чыгыш ясады.

Жыелган көн күреш калдыкларының исәп-хисап санын даими (һәр 5 ел саен) факттагы мәгълүматлар буенча ачыкларга кирәк.

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Көн күреш калдыклары төрләре	Елына 1 кешегә көн күреш калдыклары саны	
	кг	литр
Катылар: - суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән тәэмин ителгән торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
- башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000

Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Казылма чокырлардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500
Урамнарның, майданнарның, паркларның 1 кв. метр каты көнкүреш калдыклары	5	8
<p>Искәрмә. Калдыклар жыелу нормаларының зур әһәмиятен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк. Зур габаритлы көнкүреш калдыкларын туплау нормаларын каты көнкүреш калдыкларының китерелгән күрсәткечләре составында 5% күләмендә кабул итәргә кирәк.</p>		

Каты коммуналь калдыкларны жыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 19 таблицада күрсәтелгән.

19 нчы таблица

Каты коммуналь калдыкларны жыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Авыл жирлекләре территориясендә каты көнкүреш калдыклары жыю корылмалары (калдыклар жыелу урыннары)	100%	100 метр

Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны 2.1.3684-21, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү корылмаларының урнашу урыннарын санитар нормаларга туры китереп, территорияне куллану мөмкинлекләрен бәяләү нигезендә хәл итәргә кирәк.

Муниципаль район территориясендә торак пунктлар төркемнәре өчен үзәкләштерелгән каты көнкүреш һәм сәнәгать калдыклары полигоннарын урнаштыру тәкъдим ителә.

Полигоннарга хезмәт күрсәтү радиусы 15 километр тәшкил итә.

Торак төзелеше территориясендә, санитар законнар таләпләрен үтәү максатыннан, контейнерлар урнаштыру өчен майданчык торак йортлардан 20 метрдан да ким булмаган, әмма 100 метрдан да артык булмаска тиеш. Каты коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус майданчыклар. Майданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проектлана. Майданчыкларның күләме контейнерлар санын урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5-дән артык түгел.

Билгеләнә торган чүп жыючылар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп жыючы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар жыелу нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп жыючыларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы туплануына туры килергә тиеш.

Махсус техника берәмлекләре саны (ә атап әйткәндә Транспорт һәм чүп жыючы) региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерларның кирәкле саны коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек жыелуын, аларны чыгару чорын (тәүлеклек) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м³) исәпкә алып исәпләнә.

Контейнерларның 50% ын сортларга аерылырга тиешле каты көнкүреш калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш ителә. Куркыныч ГК (яктырту җайланмалары, терекөмешле батарея һәм аккумуляторлар булган электр лампалары (автомобильләреннән тыш), куллану үзлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) вандалга каршы башкаруда (кызгылт сары төстәге) аларны зарарлау һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүне булдырмый торган махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстә) салынырга тиеш.

Контейнер майданчыкларын урнаштыру урыннары, торак территорияләрдә ККНЫ жыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып, территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә.

Торак төзелеш территориясендә сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен үзекләштерелгән ташландык суларны агузу системасы белән тәэмин ителмәгән, ишегалды юынтыларын күздә тотарга кирәк.

Вокзал, рекреация, жәмәгать корылмалары, жәмәгать транспорты тукталышларында, майданнарда һәм урамнарда чүплекләр урнаштырырга кирәк.

Чүплекләр арасындагы ераклык 100 метрдан да артмаска тиеш, торак пунктларның җанлы территорияләрендә – 40 метрдан да артмаска тиеш.

Терлекчелек предприятиеләре территориясендә, терлекчелек калдыкларын утильләштерү мәсьәләсен хәл итү өлешендә, урнашкан очракта, калдыкларны утильләштерүнең ике варианты булырга мөмкин:

1. Ябык типтагы тирес саклагычларны компостлаштыру (файдалану (лагун) һәм басуларга тирес (помета) сыйфатында ашлама кертү (терлекчелек калдыкларын зарарсызландыру, дегельминтацияләү чараларын үткәргәннән соң). Лагуннарны фермалар балансында булган жирләрдә урнаштырырга киңәш ителә.
2. Бүлендек (пиролиз, биогаз) эшкәртү җайланмаларын куллану.

4.13. Муниципаль берәмлек чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән читтә һәм жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Барлык торак пунктлар да каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш.

Жәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларын муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында урнаштырырга кирәк, алар буенча шәһәр яны һәм шәһәрара автобус маршрутлары узду күздә тотыла.

Торак пунктлар территориясендә автомобиль транспорты барлык биналарга һәм корылмаларга да барып житәргә тиеш.

Халыкны административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар янындагы жәяүлеләр юллары (тротуарлар, мәйданчыклар, баскычлар) белән тәэмин итү дәрәжәсе «пик» сәгатенә 0,3 кеше/кв. метрдан да артык түгел; завод алды мәйданчыклары, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар янында - 0,8 кеше/кв. метрдан да артык түгел.

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечләрен 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Әлеге корылмалар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

20 нче таблица

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган дәрәжәдә рөхсәт ителгән дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе (метр)
1	Тукталыш пунктлары, тулаем алганда, торак пункт буенча	500
2	Гомумшәһәр үзәгендә тукталыш пунктлары	250
3	Житештерү зоналарында тукталыш пунктлары	400*
4	Массакүләм ял һәм спорт зоналарында тукталыш пунктлары	800 **
5	Азкатлы торак төзелеше территориясендә эчке элементлар өчен тукталыш пунктлары: яшәү урыннарыннан массакүләм йөрү корылмаларыннан	200 250
* күрсәткеч жәяүлеләр өчен тукталыш пунктына кадәр юл йөрү предприятиеләреннән максималь ераклык булуын аңлата		
** әлеге күрсәткеч жәяүлеләр өчен иң күп ял итү һәм спорт корылмаы ишегеннән тукталыш пунктына кадәр мөмкин кадәр ерак булуын аңлата		

Жәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру мәйданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар булдыру тәкъдим ителә.

Тукталыш мәйданчыкларының киңлеген – машина йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобуслар санына карап, әмма 10 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

Яңа Чишмә муниципаль районы Тубылгытау авыл жирлегенә халкын автосервис һәм

юл буйларында хезмэт күрсөтү корылмалары белән тээмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

Халыкның шәхси жиңел автомобильләр белән тээмин ителешенә рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсә күрсәткече 1000 кешегә 314,5 жиңел автомобиль кабул ителә.

Авыл жирлеге халкын, торак фонд категориясенә һәм уңайлылык дәрәжәсенә карап, жиңел автомобильләрне даими саклау өчен, корылмалар белән тээмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре 21 нче таблицада күрсәтелгән.

21 нче таблица

Халыкның жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән тээмин ителүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре

№	Уңайлылык дәрәжәсә буенча торак фонды тибы	Автотранспортны, машина-уриннарны саклау
1	Бизнес-класс	2,0
2	Эконом-класс	1,2
3	Муниципаль	1,0
4	Махсуслаштырылган	0,7

Искәрмә:
Авыл территориясеннән читтә урнашкан гаражларда жиңел автомобильләр паркының 10% ын сезонлы саклауны күздә тотарга рөхсәт ителә.

Катларына карап, гаражлар һәм жиңел автомобильләр кую урыннары өчен жир кишәрлекләре күләмен бер машина урынына алырга кирәк:

- автомобильләрнең жир өсте стоянкалары-1 машина урынына 25 кв. м.;
- гаражлар өчен:

бер катлы – 30 кв. м. бер машина-уринга;

ике катлы – 20 кв. м. бер машина-уринга

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык майданчыклар белән тээмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсә күрсәткечләре 22 нче таблицада күрсәтелгән.

22 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең социаль, жәмәгәт һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык майданчыклар белән тээмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре

Корылманың исеме	Исәп-хисап берәмлеге	Исәп-хисап берәмлекләренә түбәндәге санына 1 машина-урин каралган
------------------	----------------------	---

Дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары	гомуми мәйданы кв. м.	200-220
Административ-идарә учреждениеләре, ижтимагый оешмаларның биналары	гомуми мәйданы кв. м.	100-120
Коммерция-эшлекле үзәкләр, офис биналары һәм бүлмәләре, иминият компанияләре	гомуми мәйданы кв. м.	50-60
Банклар һәм банк учреждениеләре, кредит-финанс учреждениеләре	гомуми мәйданы кв. м.	30-35
Укыту үзәкләре, үзешчән ижат үзәкләре, өлкәннәр өчен клублар	гомуми мәйданы кв. м.	20-25
Югары белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары	Укытучылар, хезмәткәрләр, студентлар, бер сменада шөгыйльләнүче	2-4 укытучы һәм хезмәткәр + 10 студентка 1 машина-урын
Гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Мәктәпкәчә гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Кибетләр (вак һәм ваклап сату, гипермаркетлар)	гомуми мәйданы кв. м.	30-35
Азык-төлек һәм (яки) азык-төлек булмаган төркемдәге (сәүдә үзәкләре, сәүдә комплекслары, супермаркетлар, универсамалар, универмаглар һ. б.) товарларының киң ассортименты булган сәүдә билгеләнешендәге корылмалар	гомуми мәйданы кв. м.	40-50
Даими базарлар: - универсаль һәм азык-төлек булмаган - азык-төлек һәм авыл хужалыгы	гомуми мәйданы кв. м.	30-40 40-50
Вакыт-вакыт кирәк булган жәмәгать туклануы предприятиеләре (рестораннар, кафелар)	Утырту урыннары	4-5
Мунчалар	Бер вакытта килүчеләр	5-6
Кунакханәләр	Урыннар	5-6

Музейлар	Бер вакытта килүчеләр	6-8
Кинотеатрлар	Тамашачылар урыннары	8-12
Китапханәләр, интернет-кафе	Даими урыннар	6-8
Ял итү-күңел ачу учреждениеләре	Бер вакытта килүчеләр	4-7
Хастаханәләр	Ятаклар	14
Поликлиникалар	Сменада килүчеләр	20
Спорт комплекслары һәм трибуналы стадионнар	Урыннар	25-30
Сәламәтләндрү комплекслары (фитнес клублар, ФОК, спорт һәм тренажер заллары)	гомуми майданы кв. м.	25-55
Муниципаль балалар физкультура-сәламәтләндрү корылмалары һәм хезмәт күрсәтү дәрәжәләре (150-500 кв. м майданлы тренажер заллары)	Бер вакытта килүчеләр	8-10
Махсулаштырылган спорт клублары һәм комплекслары	Бер вакытта килүчеләр	3-4
Бассейннар	Бер вакытта килүчеләр	5-7
Автовокзаллар	Пик сәгатендә пассажирлар	10-15
Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер вакытта килүчеләр	15-20
Кыска вакытлы ял базалары (спорт, чаңгы, Балык тоту, аучылык һ. б.)	100 бер вакытта килүчеләр	10-15
Ял йортлары һәм санаторийлар, санаторийлар, санаторийлар, предприятиеләрнең ял базалары һәм туристлык базалары	100 ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче персонал	3-5
<p>Искәрмә: Корылмалар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен тукталышларны проектлаганда һәр корылма буенча машина-урыннарның исәп-хисап санын 10-15 % ка киметү рәхсәт ителә.</p>		

Торак зоналар, халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре янында, сәүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары, хезмәт кушымтасы урыннарын 10% ка кадәр (ләкин бер урыннан да ким булмаган) проектлаганда инвалидлар транспортына аерым игътибар бирергә кирәк.

Күчмә составка хезмәт күрсәтү станцияләре, автомобильләргә ягулык салу станцияләре, юу пунктлары, тикшерү эстакадалары, майданчык-стоянкалар) хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләрне һәм корылмаларны проекткауны автомобиль транспорты хәрәкәте интенсивлыгына карап, икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарырга кирәк.

Автомобиль юлларында ял итү майданчыкларын, туристик транспорт тукталышларын күздә тотарга кирәк. Алар арасында III категорияле автомобиль юллары өчен тәкъдим ителә торган ара – 25-35 километр, IV категорияле автомобиль юллары өчен – 45-5 километр. Әлеге майданчыкларның сыйдырышлылыгы III категорияле юлларда 10 – 15 транспорт берәмлегеннән дә ким түгел, 10 – IV категорияле юлларда бер үк вакытта тукталышка исәп тотарга кирәк.

Муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмаларына караган торак пунктларның һәм корылмаларның чикләреннән читтә автомобиль юлларын урнаштыруга карата таләпләр, аларның параметрлары, СНиП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» һәм транспорт өлкәсендә башка норматив документлар белән тәэмин итү.

4.14. Территорияләргә төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләргә белән тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләрен 23 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләргә белән тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләргә	Халыкның тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе (кв. метр/кеше)	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
авыл жирлекләргә өчен	12	билгеләнми
<p>Примечание. Для населенных пунктов, расположенных в окружении лесов, в прибрежных зонах крупных рек и водоемов, площадь озелененных территорий общего пользования допускается уменьшать, но не более чем на 20%. В площадь отдельных участков озелененной территории включаются площадки для отдыха, игр детей, пешеходные дорожки, если они занимают не более 30% общей площади участка.</p>		

Торак пункттагы яшел үсентеләргә, аның планлаштыру структурасын һәм жирле шартларын исәпкә алып, бердәм система рәвешендә карарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләргә проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләргә максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми кулланылыштагы яшеллэндерү объектлары майданнарын түбэндәге күләмдә кабул итәргә кирәк: Парклар – 10 гектардан да ким түгел; бакча-3 гектардан да ким түгел; скверлар-0,5 га.

Торак пунктлар территориясендә төзеклэндерү һәм яшеллэндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын «СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә күрергә.

4.15. Авыл җирлегенең электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендәге объектлары.

4.15.1. Электр белән тәэмин итү объектларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Электр энергиясен кулланучыларны өзлексез һәм сыйфатлы электр белән тәэмин итү халыкның сәламәтлеген саклауга һәм муниципаль берәмлек территориясендә халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга ярдәм итә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда электр нагрузкасын билгеләүне РД 34.20.185-94, СП 31-110-2003 таләпләре һәм "ФСК ЕЭС" ААҖнең техник сәясәте турындагы 2006 елның 2 июнендәге Нигезләмә нигезендә башкарырга кирәк.

«0,38-750 кВ көчәнәштәге электр челтәрләре өчен җир бүлеп бирү нормалары " ның 14278 тм – т1 нче законына туры китереп, түбәнрәк китерелгән электр белән тәэмин итү корылмасы өчен җир кишәрлекләренең минималь рәхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнде (24 нче таблица).

24 нче таблица

Электр белән тәэмин итү корылмасы өчен җир участкаларының минималь рәхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

Объект төре	Җир кишәрлегенең күләме, кв. м
6 кВ. нан 10 кВ. га кадәр югары көчәнәшле трансформатор подстанцияләре	не более 150
20 кВ. нан 35 кВ. га кадәр көчәнәштәге түбәнәю подстанцияләре һәм күчерү пунктлары	не более 5000
35 кВ. нан 220 кВ. га кадәр көчәнәшле түбәнәю подстанцияләре	8500-10000

Искәрмә:

1. Таблицада китерелгән җир майданнары түбәндәгеләрне исәпкә ала: коймага якин килү һәм ремонт ясау өчен билгеләнгән койма тирәли метр киңлеге полосасын; идарә итү пунктының гомуми подстанция пунктының бер яки ике трансформаторын, югары (урта) көчәнәш ачык бүлү җайланмаларын, Түбән көчәнәштәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру (кагыйдә буларак, түбән көчәнәштәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру.;
2. Подстанцияләр майданы таблицасындагы мәгълүматлар һава линияләрен капма-каршы якларга чыгаруны; ачык бүлү җайланмалары; трансформаторлар җайланмасын ачуны күздә тоту. Түбәнрәк күрсәтелгән очракларда таблицадагы мәгълүматлар түбәндәге коэффициентларга тапкырлана:

- югары һәм урта көчәнешләр линияләрен бер якка чыгарганда-1,25;
- югары һәм урта көчәнешләрнең ябык бүлү жайланмаларында-0,8;
- трансформаторларны ябык урнаштырганда-1,1

Беренчел исәпләүләр өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше күрсәткечләрен 25,26 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

25 нче таблица

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече:	кВт/кеше
- табигый газдагы плитәләр белән (кВт/кеше)	0,41
- стационар электр плитәләре белән (кВт/кеше)	0,50

Искәрмә:
Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләмәләр исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:
- табигый газда плитәләр куелган торак пунктлар өчен: 1,2-1,6;
- стационар электр плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,1-1,5.

26 нчы таблица

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре:	Электр энергиясенең чагыштырма чыгымы, елына кВт. с.	Электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны
- табигый газдагы плитәләр белән	2170	5300
- стационар электр плитәләре белән	2750	5500

Искәрмә:
1. Китерелгән зурайтылган күрсәткечләр торак һәм ижтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү корылмалары, тышкы яктылык белән электр куллануны күздә тоту;
2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционирлау, электр жылыту һәм электронагрев куллану исәпкә алынмый;
3. Электр нагрузкасы максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны ЦП 10(6) кВт шиннарына китерелгән.

Электр энергиясен бүлү системасының көчөнөшөн сайлау, перспективалы электр йөклөнөшлөрөнөң үсөшөн анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасының бүлү электр челтәре комплексы челтәрлөрөнөң перспективалы үсөшө схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш

Торак пунктларның электр челтәрлөрөнөң киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчөнөшләр системасы чикләрәндә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 – 110 – 220 – 500 я 35 – 110 – 330 – 750 кВ.

Электр белән тәэмин итү системасының көчөнөшө, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада 35-110/10 кВ көчөнөшләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.

Электр челтәрләрән проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләрнең барлык кулланучыларын исәпкә алып, 35-110 кВ һәм аннан да күбрәк көчөнөшлө электр белән тәэмин итүчө челтәрләрне һәм 6-20 кВ көчөнөшлө бүлү челтәрләрән үзара бәйләү белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрлө кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда, проектлана торган территорияләр категориясенә туры китереп, аның ышанычлылыгын тәэмин итү таләпләрән исәпкә алырга кирәк:

- беренче категориягә электроприемниклары керә, алар электр белән тәэмин итү өзеклеге кешеләрнең тормышы өчен куркыныч тудырырга, шәһәр хужалыгының аеруча мөһим элементлары эшләвен бозарга мөмкин.

- икенче категориягә электроприемниклары керә, электр белән тәэмин итү өзеклеге халыкның нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

- өченче категориягә керә, калган электроприемники, түгел подходящие астында билгеләү, беренче һәм икенче категория.

- кешеләрнең гомеренә, шартлауларга, янгыннарга һәм кыйммәтле төп жиһазларга зыян китерүгә юл куймас өчен, житештерүнең өзлексез эшләве кирәк булган электр кабул итү жайланмалары аерым төркемгә керә.

Сәнәгать предприятиеләрән энергия системаларының гомуми челтәрләрәнә электр белән тәэмин итү системаларын проектлау «Сәнәгать предприятиеләрән электр белән тәэмин итү проектлау. Технологик проектлау нормалары» НТП-94 таләпләрәнә туры китереп башкарыла.

35 кВ һәм югарырак көчөнөшлө һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә. 110 кВ һәм аннан да югары көчөнөшлө гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

4.15.2. Жылылык белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Жылылык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, жылылык белән тәэмин итү өлкәсендә мөнәсәбәтләрне оештыруның төп принципларыннан берсе-үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү

системаларын үстерү, жылылык белән тээмин итү һәм жылылык энергиясен куллануның ышанычлылығын һәм энергетик нәтижелелеген тээмин итү.

Яңа жылылык белән тээмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге жылылык белән тээмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны тиешле дәрәжәдә жылылык белән тээмин итү максатларында, Яңа Чишмә муниципаль районы авыл жирлекләрен жылылык белән тээмин итү схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Бер - ике катлы һәм индивидуаль торак йортларны, шулай ук секцияле торак йортларны жылытуны һәр йортта яки фатирда урнаштырыла торган газ казаннарыннан башкарырга кирәк. Жәмәгать, мәдәни-көнкүреш һәм административ биналарны жылыту үзәкләштерелгән, тышкы жылылык челтәрләреннән яки автоном жылылык белән тээмин итү чыганаclarыннан.

Яңа төзелеш районнарын жылылык белән тээмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

Территорияләрдә жылылык белән тээмин итү схемасы булмаганда, халык тыгызлыгы 40 кеше/га һәм аннан да күбрәк булган бер, ике катлы торак төзелеше булмаган очракта, авыл жирлекләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тээмин итү системасы котельныйларын торак һәм ижтимагый биналар төркеменә күчерүне күздә тотарга рөхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тээмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, жылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Жылылык белән тээмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәп-хисаплар белән нигезләнәргә тиеш. Трассаларны һәм жылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП 41-02-2003 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек) һәм СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» кагыйдәләре жыелмасы таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

4.15.3. Газ белән тээмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Россия Федерациясендә газ белән тээмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, газ белән тээмин итү өлкәсендә дүләт сәясәтенең төп принципларыннан берсе булып, тиешле федераль, төбәкара һәм региональ газлаштыру программаларын формалаштыру һәм тормышка ашыру нигезендә, Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә урнашкан торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру дәрәжәсен күтәрү тора.

Газ белән тээмин итү системасын үстерүнең төп юнәлешләре газ белән тээмин итүнең кайбер баш корылмаларын реконструкцияләү юлы белән газ белән тээмин итү системасының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылығын арттыруны, газүткәргечләрнең яңа тармаclarын төзүне күздә тотарга тиеш, бу газүткәргеч челтәрләренең эшен тотрыкландырырга һәм газ белән тээмин итүнең яңа корылмаларын тоташтырырга мөмкинлек бирәчәк.

Газ куллану юнәлешләре:

- сәнәгатьнең технологик ихтыяжлары;
- халыкның хужалык-көнкүреш ихтыяжлары;;
- жылылык чыганаclarы өчен энергия чыганагы.

Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002 «газ бүлү системалары», «газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең иминлеге турында Техник регламент» таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итү һәм газлаштыруның Генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 ел, №1071 карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлаштыруның республика нормативларына туры китереп, түбәнрәк китерелгән газ белән тәэмин итү корылмалары өчен жир кишәрлекләре минималь рәхсәт ителгән күләменә исәп-хисап күрсәткечләре (27 нче таблица) билгеләнде.

27 нче таблица

Газ белән тәэмин итү корылмасы өчен жир кишәрлекләренең минималь рәхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

ГРС житештерүчәнлеге, куб. метр/сәгать	Жир кишәрлегенә күләме, га
100 гә кадәр	0,01
100 - 3 000	0,07
3 000 - 10 000	0,11
10 000 - 100 000	0,13
100 000 - 300 000	0,38
300 000 - 500 000	0,65
500 000 дән югарырак	1

Газ куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булганда - бер кешегә елына 120 куб.

м.;

- кайнар су белән тәэмин иткәндә, газ су жылыткычлардан-бер кешегә елына 300

куб. м;

- кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта-бер кешегә елына 180 куб. м;

- авыл торак пунктлары өчен-елына 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре торак пунктлардан читтә урнашырга тиеш.

- Газ өстәмә пунктларны торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, аскы яктан урнаштырырга кирәк.
- Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газ жайга салу (блоклы яки шкафлы) пунктларын проектларга кирәк. Газ жибәрү пунктын район үзегендә урнаштырырга кирәк, район йөкләнеш үзегенә мөмкин кадәр якын.
- Торак пунктларда аерым торучы газ жайга салучы пунктларны биналар һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:
- 0 газ басымы булганда – 0,6 МПа-10 метрга кадәр газ регулятор пунктына тапшырганда;
- 0 газ басымы булганда – 0,6 – 1,2 МПа-15 метр.

4.15.4. Су белән тээмин итү өлкөсөндө муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларны су белән тээмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тээмин итү чыганаclarын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «эчке суүткөргөч һәм биналарны канализация», СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 «шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, һавага, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарыннан файдалануга, санитар-эпидемияләргә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткөрү буенча санитар-эпидемиологик таләпләр», СанПин 1.2.3685-21 «кеше өчен әйләнә-тирә мохитнең иминлеген һәм (яисә) зыянсызлыгын тээмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр», СанПиН 1.2.3685-21", 2.1.4.1110-02 СанПиН 2.1.4.10-02 «су белән тээмин итү чыганаclarын һәм эчәргә яраклы су белән тээмин итү чыганаclarын санитар саклау зоналары», шулай ук авыл жирлеген су белән тээмин итүнең расланган схемасы нигезендә.

Халыкның хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжлары өчен тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) кулланыуның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- эчке суүткөргөч һәм канализация белән тээмин ителгән биналар өчен, ванналар һәм жирле су жылыткычлар белән тээмин ителгән биналар өчен – тәүлегенә 200 литр;

- эчке су һәм канализация белән тээмин ителгән биналар өчен үзәкләштерелгән кайнар су белән тээмин итү – тәүлегенә 270 литр.

Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су челтәрләрен боҗра белән проектларга кирәк. Тупиковые линия суүткөргөчләр кулланырга рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тээмин итүдә өзеклек булган очракта житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжларга су бирү өчен;

янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы кирәк-яракларга су бирү өчен, линиянең озынлыгы 200 метрдан да артмаска тиеш.

Бина һәм корылмаларның эчке суүткөргөч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен боҗралау рөхсәт ителми.

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «Эчке суүткөргөч һәм биналарның канализациясе», СП 32.13330 2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», шулай ук муниципаль берәмлекнең авыл жирлекләренең су бүлүнең расланган схемасы нигезендә.

Көнкүреш суларын тәүлеклеклек уртача су белән тээмин итү, территориягә су сибүгә һәм Яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су кулланырга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, тәүлеклек уртача тәүлеклек (бер елга) су бүлүнә 1 кешегә 150 л/т күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Йорт яны жир участоклары белән шәхси йортларда яшәүче халык өчен, төзелешнең тыгызлыгы, юынты суларны чистартуның үзкыйммәте, рельеф катлаулылыгы аркасында, су бүлүнә автоном системасын күздә тотарга кирәк.

Автоном канализация системасы юынты суларны өйдән чыгарудан жыюны, аларны чистарту өчен автоном корылмаларга бүлеп бирүне, алга таба муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йортлар территориясендә яки берничә бина өчен (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары) аерым торучы чистарту корылмалары буларак билгеләргә тәкъдим ителә.

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләренә туры китереп әзерләнде:

Федераль законнар:

Россия Федерациясенә шәһәр төзелешә кодексы (29.12.2004 ел, № 190-ФЗ ред.) 02.07.2021).

«Россия Федерациясендә жирлә үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (01.07.20021 редакциясе).

"Жирләү һәм жирләү әшә турында»12.01.1996 ел, № 8-ФЗ Федераль закон;

Россия Федерациясенә башка норматив актлары:

«Россия Федерациясә субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчән үрнәк күрсәткәчләр» методик рекомәндацияләр турында " Россия Федерациясә Мәгариф һәм фән министрлығының 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты (2016 елның 8 августындагы редакция).

"Ашыгыч, шул исәптән ашыгыч махсуслаштырылган, медицина ярдәмә күрсәтү тәртибен раслау турында» 20.06.2013 № 388н РФ Сәламәтлек саклау министрлығы боерыгы

«Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурс белән тәэмин ителешә нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик рекомәндацияләренә раслау турында»2018 елның 20 апреләндәге 182 номерлы РФ Сәламәтлек саклау министрлығы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлығының «мәдәният оешмалары чәлтәрен үстәрү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү буенча Россия Федерациясә субъектларына һәм жирлә үзидарә органнарына методик тәкъдимнәрнә раслау турында» 2017 елның 2 августындагы Р-965 номерлы күрсәтмәсә.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Татарстан Республикасы шәһәр төзелешән проектлауның республика нормативлары расланды. 27.12.2013 № 1071 ТР МК карары (19.07.20021 ред.)

«2024 елга кадәр ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнәң социаль гарантияләре дәрәжәсән билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Яңа Чишмә муниципаль районы «муниципаль берәмлегенәң һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренәң территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 36-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (21.11.2014 ел, № 93-ТРЗ редакциясе).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелешә эшчәнлегә турында» 25.12.2010 № 98-ТРЗ Татарстан Республикасы законы (24.12.20021 ред.)

«Татарстан Республикасында калдыклар белән, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә территорияль схеманы раслау турында»2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны жыю нормативларын раслау турында»12.12.2016 ел, № 922 ТР МК карары.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Яңа Чишмә муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы ТР Яңа Чишмә МР Советының № 3-29 карары (16.12.2010 ел)

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгәрешләр белән), расланды. Министрлар кабинетының №172 нче 27.03.2021.

2015 елның 16 гыйнварындагы 4-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы паспорты "Татарстан Республикасында жәмәгать тәртибен саклауда гражданның катнашуы турында"

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе, ТР Яңа Чишмә МР Советының 2016 елның 11 августындагы 17-70 номерлы карары белән расланган.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр жыелмасы:

СП 42.13330.2016 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү. СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*" (утв. Россия Төзелеш Министрлығының 2016 елның 30 декабрдәге 1034/пр номерлы боерыгы (2017 елның 10 февралдәге редакциясәндә).

СП 35-106-2003 «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2020 "СНИП 2.04.01-85*" эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация»;

СП 32.13330 2018 " СНИП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СНИП 35-01-2001 биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен ачыклығы «СНИП 59.13330.2020» СНИП 35-01-2001 "СП 59.1333020" СП;

2.1.3684-21 " шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар үткөрүгә һәм үткөрүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;

СанПиН 1.2.3685-21» кеше өчен яшәү тирәлегә факторларының иминлеген һәм (яки) зыянсызлыгын тәэмин итүгә гигиена нормативлары һәм таләпләр";

№ 11-01-2002 «Россия Федерациясәндә зиратларны жирләү һәм карап тоту тәртибе турында тәкъдимнәр».

– Башка документлар:

– Янғын саклау корылмаларын проектлау нормалары. НПБ 101-95 (утв. РФ ЭЭМ ГУПДС 30.12.1994 № 36 боерыгы белән кертелгән).

Интернет-чыганаclar:

– Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ФГИС ТП). <https://fgistp.economy.gov.ru/>

– Дәүләт статистикасы федераль хезмәте <http://gks.ru> к

– Татарстан Республикасының Яңа Чишмә муниципаль районы администрациясәнең рәсми сайты <https://novosheshminsk.tatarstan.ru/>

–

– Нормативларны әзерләгәндә исәпкә алынды:

– авыл жирлегенәң административ-территориаль бүленеше;

– авыл жирлегенәң социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;

- табиғый-климат шартлары;
- социаль-иқтисады үсеш фаразы;
- жирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

Нормативларның төп өлешендә муниципаль район халкы белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган кадәр үтемле булу дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләре, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник задание белән билгеләнгән.